

De 3e Divisie in de herhaling

IN de periode van ongeveer 4 November tot ongeveer 4 December zijn de militairen van de 3e (Drietand-) Divisie voor herhalingsoefeningen opgeroepen geworden. De Divisie kwam in twee gedeelten onder de wapenen, het eerste deel op of omstreeks 4 November, het tweede deel op of omstreeks 19 November. De herhalingsoefeningen beoogden in het bijzonder het oefenen van de individuele man en de kleine eenheden.

Na aankomst in de diverse opkomstplaatsen in Nederland werden, enkele dagen later, de meeste onderdelen der Divisie, hetzij per trein, hetzij over de weg, naar Duitsland vervoerd, waar zij gelegerd werden in kampen in de Britse bezettingszone, zoals Sennelager, Vogelsang, Hohne, Munsterlager, enz.

Gedurende een tiental dagen werden in deze omgeving in kleiner en groter verband oefeningen gehouden, waarna de onderdelen terugkeerden naar hun opkomstcentra voor demobilisatie. Enkele onderdelen van 3 Div. bleven in Nederland en hielden daar hun oefeningen.

Onze redacteuren geven in bijgaand artikel hun indrukken weer van een bezoek aan de onderdelen der Divisie, tijdens deze herhalingsoefeningen.

Derde Divisie nam de wapenen ter hand

Mannen van de Drietand hielden herhalingsoefeningen

Drukte bij de registratie in Rucphen

GEPAKT en gezakt kwamen ze naar de stations, de mannen van de 3e Divisie, zuchtend en zweetend onder de last van hun barstens-vol gepakte plunjezak. Het was mooi weer op deze 4e en 5e November, prachtig herfstweer zelfs, een goed begin van de herhalingsoefeningen. Op het stationsplein, in de stationshal en op de perrons was het meteen al „bekeken”. Allemaal „ouwe jongens” onder elkaar, klappen op de schouders en porren in de maag uitdelend. De meisjes of jonge mevrouwtjes, die meegekomen waren voor een laatste kus — drie weken alleen, dat valt ook heus niet mee — stonden er eigenlijk wat onwennig en verwonderd bij en droegen weinig stof aan tot de algemene gedachtenwisseling. Want ze zagen nu een heel andere Jan naast zich, dan de vorige dagen, een Jan in battle-dress en baret, drietand-embleem op de mouw, het koper keurig gepoetst, handenschuddend links en rechts, zwaaiend naar oude kameraden uit de compagnie. Maar ze hielden zich flink, die soldaten-vrouwtjes, maakten kennis met Piet en Dirk, („dat zijn nou mijn slapies, Mies!”) en als de militaire trein de overkapping binnendaverde, fluisterden ze nog snel een paar goede raadgevingen: „Voorzichtig zijn, jongen, zul je goed op jezelf passen. En schrijf je gauw?” Dan stak de chef zijn spiegelei al omhoog, de trein gleed weg, en wuivend bleven ze staan tot de laatste wagon uit het gezicht was verdwenen

OP beide dagen zijn wij meegerisd met de door de N.S., in samenwerking met de Sectie Spoorwegdienst van de Inspectie Verkeerswezen ingelegde extra-treinen. Telkens trof het ons, hoe rustig en zelfverzekerd de mannen van 3 Div. hun herhalingsoefeningen begonnen en hoe keurig zij er uitzagen. De zon schitterde in het glanzende koper van hun baretgespen en korpsonderscheidingssteken, hun uniform was goed uitgebordeld en opgeperst, hun koppel en enkelstukken geblanco'd, hun schoenen blinkend gepoetst. Velen droegen een drietandinsigne op de mouw.

In de coupés zaten ze rustig te praten. Oude herinneringen werden opgehaald, foto's van vrouw en kinderen deden de ronde en ook bestond er veel belangstelling voor het keurig uitgevoerde speciale herhalingsoefening-nummer van „De Drietand”, het officiële orgaan van 3 Div. In het bijzonder bleek men waardering te hebben voor de grote kaart van het manoeuvregebied in Duitsland,

welke in „De Drietand” was opgenomen, en die tot-en-met bestudeerd werd!

Op de dag van de vóóropkomst, de 4e November, vertoefden wij in Rucphen, waar honderden en nog eens honderden militairen van alle wapens en dienstvakken, maar meest artilleristen, in bussen van het station Roosendaal aangevoerd werden. In een der grote loodsen werden zij aan de lopende band geadministreerd. Indien nodig werd hun bloedgroep bepaald en hun pasfoto gemaakt. Elders werden zij doorgelicht en velen moesten getest worden om na te gaan of hun rijvaardigheid nog op peil was. Het was een drukte van belang, daar in Rucphen, maar er werd snel en efficiënt gewerkt en weldra vertrokken de eerste groepen naar hun bivaks in de omgeving. In totaal kwamen op deze dag ongeveer 3500 man op.

De volgende dag, 5 November, kwam dan de hoofdmacht van de eerste ploeg onder de wapenen, globaal ongeveer 7500 man. Ditmaal kozen wij de noorde-

lijke route en reden met de militaire trein naar Assen. Het rustige, bijna landelijke stationsplein van Drente's hoofdstad kreeg een ware invasie van infanteristen te verwerken, maar men heeft daar de ruimte en tientallen autobussen stonden gereed om de mannen naar de oordbivaks rondom Assen te vervoeren.

Onze indrukken van de vorige dag werden hier bevestigd: de 3e Divisie maakte op deze eerste opkomstdagen een goede beurt bij de vele honderden burgers, welke haar op de stations en de openbare wegen gadesloegen.

Met een der bussen maakten wij de rit mee naar het oordbivak Loon, een gehucht Noord van Assen. Wij troffen daar zowel de commandant van een der infanterieregimenten, kolonel van Arcken, als diens (tijdelijk) plaatsvervanger, luit.-kolonel Taets van Amerongen. Beiden toonden zich tevreden over de gang van zaken tot dusverre. Het grootste deel van de troep was al binnen en afgevoerd naar de oordbivaks.

„Wordt er vannacht in tenten geslaapd?”

„Dat was eigenlijk wel de bedoeling, maar zonder uitzondering hebben overal de boeren onze mensen naar binnen gehaald, zodat ze nu in het stro overnachten.”

Goede samenwerking

OVER de goede verstandhouding met de dorpelingen vertelde de legerpredikant, majoor Ds Kroneman, ons een frappant staaltje. In de Hervormde kerk te Anlo (een prachtig, duizend jaar oud, in Romaanse stijl opgetrokken bedehuis) zou des Zondags te 9.00 uur eerst de majoor-aalmoezenier Vallen, de H. Mis opdragen, waarna te 10.00 uur majoor Ds. Kroneman, samen met de plaatselijke predikant Ds. Hanenburg, een dienst zou houden voor burger en militair. Ds. Hanenburg verzorgde het liturgische gedeelte, Ds. Kroneman de predikatie.

Mannen van 3 Div. verlaten het station te Roosendaal

„De Dubbel-drie-er”

BIJ onze omzwervingen door het tentenkamp van Sennelager zagen wij hier en daar een gestencild blaadje, dat voor zover de dienst het toeliet, ijverig gelezen werd. Het heette „De Dubbel-Drie-er” en bleek een uitgave van de Welzijnszorg van 33 R.I. Dageelijks werden 200 van deze blaadjes over het regiment verspreid, een prijzenswaardig initiatief. Men vond er goede wenken in, morele injecties, voetbaluitslagen en wat dies meer zij. Veelzijdiger kan het al niet!

In Rolde kreeg aalmoezenier Groen eveneens gastvrijheid aangeboden in de Hervormde kerk.

Buiten, rondom het schilderachtige dorpsplein van Loon waren de mannen van staf en stafcompagnie druk in de weer. Ze stonden in de rij bij de fourier om een slaapzak te ontvangen, een deken, een muts, een lange onderbroek en een borstrok tegen de kou. De chauffeurs werden getest en maar 8 van de 132 moesten er worden afgewezen. Materieel werd uitgegeven en in gebruik genomen. Inmiddels was de koffie bruin, die bij mess-tiins vol naar binnen werd gewerkt.

Een man van de Verbindingsdienst kwam zich bij zijn commandant melden en zijn eerste woord na de begroeting was: „Wat hebben we voor centrales, kapitein?”

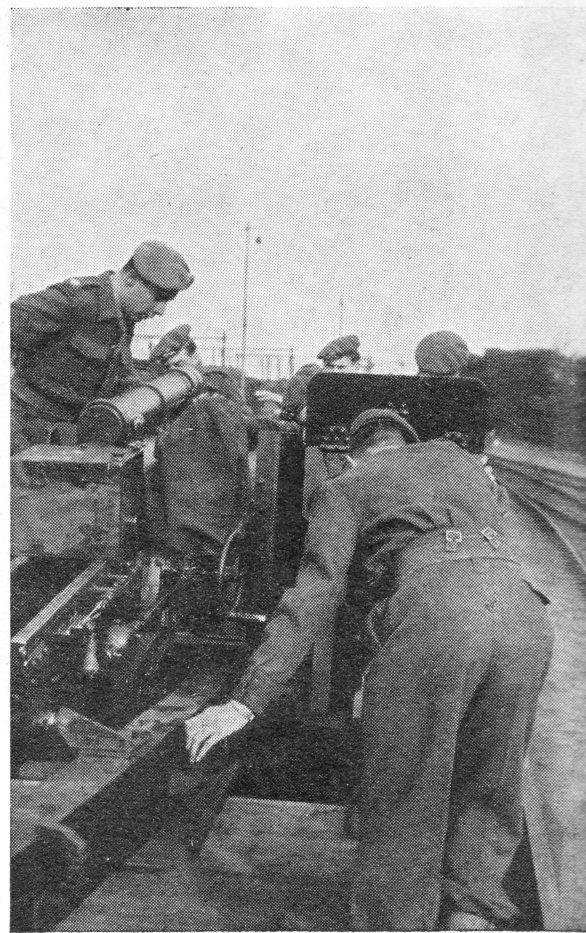
Bij de fourier zagen wij de sergeant Stoffels, gesierd met rood-bruin baardje en over de kraag vallende donkerblonde manen. Deze groepscommandant van de stafcompagnie woont in Tegelen en nu begrijpt u het al. Hij zal volgend jaar in de passiespelen de rol van de apostel Mattheus vertolken!

De hoge olmen op de brink van Loon vingen de laatste gouden stralen op van de ondergaande zon, toen wij het bivak verlieten. Wij hadden er niets dan bezige soldaten en tevreden gezichten gezien.

Bij de artillerie in Roosendaal

„EEN, twee, hup!” riepen de mannen van de Veldartillerie op het kopstation in Roosendaal. Ze hadden het in dit geval net zo goed niet kunnen roepen, want de eerste vuurmond van 105, die ze op de wagon wilden slijpen, verroerde geen vin. Daarvoor was naast hun enthousiasme, dat in voldoende mate voorhanden was, wel wat meer mankracht nodig. Toen deze er eenmaal was ging het gesmeerd. Binnen de vastgestelde tijd rolden de vuurmonden één voor één op de spoorwagens, waar zij met ferme zesduimers en houten blokken onwrikbaar werden vastgezet voor de grote reis naar het manoeuvregebied. *Reserve-kapitein ir J. van Soest en zijn mannen konden tevreden zijn. En dat waren zij ook. Wat voor dag het was, waren zij in hun ijver volkomen vergeten. Tijd en duur bestond alleen nog voor ladingmeester Van Ginneken van de Nederlandse Spoorwegen, die even na twaalfen de verzuchting slaakte, dat het Zaterdagmiddag was geworden... „Enfin, over een maand of zes ga ik er uit”, sprak hij berustend en hij bedoelde daarmee zijn pensioen.*

Verder in de middag, toen het de beurt was aan de houwitsers van 155, kon het „Eén, twee, hup” achterwege blijven. Wanneer er highspeeds zijn, behoeft er niet geroepen te worden. Grommend trokken zij zichzelf en hun stuk op de wagons, waar zij eveneens werden vast-

Artillerie wordt opgeladen te Roosendaal

genageld. Ook de commandant van deze Afdeling, res.-majoor dr J. K. van den Briel keek tevreden. „De stemming is uitstekend”, verklaarde hij.

In Duitsland

MAANDAGMIDDAG, de 8e November, stonden wij op het perron van het station Sennelager. Nu is Sennelager een ontzaglijk groot Engels militair kamp, nabij Paderborn, maar van het station moet men zich geen overdreven voorstellingen maken. Wel had de stationschef het breed-uit over „Bahnsteig eins” en „Bahnsteig zwo”, maar zowel op het eerste als op het tweede perron groeide het gras tussen de stenen en je kon er aanvankelijk een speld horen vallen op deze bladstille herfstmiddag. Later natuurlijk niet meer, want toen werd er de infanterie van 3 Div. ontscheept!

In de verte klonk een stoomfluit, seinen werden op veilig gesteld en met veel geraas van ontsnappende stoom kwam even na 16.00 uur de eerste van de drie militaire treinen, welke des morgens uit Nederland waren vertrokken, het emplacement oprijden. Het bleken de infanteristen van luit.-kolonel Couwenberg, die na een treinreis van ongeveer tien uur blij waren, de benen eens te kunnen strekken. De bagage werd in de gereedstaande drietonnens gestouwd en met een fikse pas marcheerde in het schemerdonker het bataljon naar het Britse kamp. Hier stonden gidsen gereed om elke compagnie naar haar bivak te loodsen, een bivak, gevormd door tenten achter het eigenlijke barakkenkamp. De koks bleken voor soep te hebben gezorgd, en dat ging er natuurlijk gladjes in.

Na deze eerste trein kwamen er nog twee binnen, met twee bataljons infanterie aan boord, die ook met bekwame spoed het tentenkamp in Sennelager opzochten en het duurde niet lang, of alle

Kijkje in een der oordbivaks nabij Assen

mannen van 3 Div. lagen, diep verzonken in hun onvolprezen slaapzak, op één oor.

De volgende morgen wandelden wij door het tentenkamp en toen onze (burger) fotograaf een plaatje maakte van de schildwacht bij de ingang, werd hij van vier kanten tegelijk, in

De eerste stap op Duitse bodem, het station Sennelager

de kraag gepakt en aan een kruisverhoor onderworpen. Gelukkig kon hij zich behoorlijk legitimeren als fotograaf van de Legerfilm- en Fotodienst, werkende voor Legerkoerier, zodat hij voor ditmaal zijn gang mocht gaan. Maar dit incidentje toonde wel aan, dat onze militairen de ogen wijd open hadden!

Overigens was iedereen druk in de weer, op deze regenachtige morgen. De wapens werden terdege nagezien, uit elkaar genomen, ingevet en geolied. Op de verharde wegen beoefenden pelotons de exercitie en zo had elk onderdeel zijn taak, net als in een gewoon garnizoen. De koks bleken niet in hun sas met de kolenfornuizen in de vaste gebouwtjes, waarop zij de maaltijden moesten bereiden. Er zat weinig trek in de schoorsteen, er was meer rook dan vuur en vrijwel overal zagen wij naast de gebouwtjes het bekende beeld van de felle benzine-vergassers, die het altijd doen. Opnieuw trof ons bij onze rondwandeling de rust in dit kamp, waar toch duizenden militairen gelegerd waren.

Een onbescheiden kijkje in enkele tenten toonde ons, dat de groepscommandanten terdege aandacht besteed hadden aan orde en netheid. Alle tenten waren voorzien van houten rekken als vloerbedekking en hierop had men de stroozakken gelegd, aan het hoofdeinde waarvan de slaapzak, dekens en andere nuttige zaken systematisch waren opgestapeld. In de bureautenten bleek verwarming aanwezig.

Was de eerste dag van het verblijf in Sennelager in hoofdzaak aan de inwendige dienst gewijd, des Woensdags knalden op de talrijke schietbanen achter het kamp de Garands en de brens en de scherpe handgranaten vlogen er naar de doelen. 't Was prachtig weer, die dag en op de onafzienbare schietheide — men zou zich in de Harskamp kunnen wanen — leverden de infanteristen goede prestaties. Beroemde namen dragen de schietbanen in Sennelager, namen van plaatsen, waar Britse troepen zich onderscheidden, zoals St. Lo, Falaise, Tobroek, Anzio, Caen, Sollum en ook Arnhem ontbreekt niet in deze serie. Op St. Lo zagen wij de mannen van kapitein Ottévanger, een der CC's in actie.

„Dagelijkse Orders”

HET bureau van de Hoofdlegerpredikant gaf een handig boekje uit, getiteld „Dagelijkse orders voor de herhalingsoefeningen 1954”. Men kon het als agenda gebruiken, want voor elke dag, van 1 November tot en met 4 December was één bladzijde uitgetrokken, waarop men zijn aantekeningen kon maken.

Boven aan elke bladzijde stonden gedrukt dagelijkse orders, niet ontleend aan de militaire dienst, maar aan de Bijbel, waarnaar een ieder, hetzij burger of militair, zich heeft te richten. En iedere avond kon dan de gebruiker zich afvragen of hetgeen hij die dag deed, wel overeenkomstig Gods orders was!

Zij schoten op twee banen, elk met 10 schijven, de ene baan voor geweer, de andere voor bren en de resultaten mochten er zijn, we konden dat zelf constateren. Het waren bijna allemaal Friezen, Groningers en Drenten, die er schoten, nuchtere knapen met een scherp oog en een vaste hand. Geen geestdriftige hoera-roepers, maar wel kerels waar je op kunt bouwen. Hier zagen wij ook een Cadi-wagen, waarvan uiteraard een druk gebruik werd gemaakt. Ten slotte... het cadigeld moet toch ook op!

Naar Hameln

DOOR een streek, rijk aan natuurschoon (geboortegrond van de Prins der Nederlanden), reden wij naar Hameln, het stadje waar eens de vermaarde rattenvanger alle kinderen weglokte, omdat er iets niet klopte met zijn honorarium. Op een heuvel boven de stad, vanwaar men een prachtig uitzicht had over de in het zonlicht blinkende Wezer en zijn bekoorlijk stroomgebied, zagen wij een uitgebreid tentenkamp en een welhaast nog uitgebreider voertuigenpark: dat was het domein van het Geniebataljon der Divisie. Ook hier dus tenten, maar in tegenstelling tot Sennelager met betonnen vloeren.

De Genie was met groot materieel uitgerukt, met het bekende moderne Amerikaanse brugslagmaterieel, de zg. M4A2, met kranen, bulldozers, motorgraders, stormboten en wat niet al.

De B.C., luit.-kolonel van Dorp, vertelde ons, dat men in de komende dagen zou gaan beoefenen: het verrichten van vernielingen, het leggen en ruimen van mijnen, het slaan van bruggen, het verdedigend gevecht en het maken van veldversterkingen, allemaal zaken, waarvoor in deze omgeving ruimte en gelegenheid te over was. De mannen van de Genie hadden er kennelijk zin in. Overal in het uitgebreide kamp, waar een bolle wind tevergeefs aan de scheerlijnen der tenten rukte, zagen wij hen in actie, ter voorbereiding van de oefeningen, welke enkele dagen later gehouden zouden worden. Als bedrijvige mieren krioelden zij op en om hun kranen, bulldozers en graders, in het minst niet terneergedrukt door opschriften als: „deze machine kost 80.000 gulden”!

De Genie was met groot materieel uitgerukt

Naar Hohne

NOG verder noordelijk trekkend, voorbij Hannover en Celle, reden wij het kamp Hohne binnen, ook al een enorme Britse militaire nederzetting, waar de divisie-artillerie, onder commando van luit.-kolonel Engel haar intrek had genomen. Die artilleristen boften maar weer: voor hen geen tenten met houten vlonders of betonnen vloeren, maar keurige wit-gepleisterde gebouwen, voorzien van centrale verwarming, waslokalen met koud en warm stromend water, douches en zelfs, toppunt van luxe: een kuipbad.

In Hohne ontmoetten wij majoor van Weel en deze vertelde ons, dat de reis van Rucphen naar Hohne zeer vlot was verlopen. De stukken 155 en 105 hw, waarmee in de loop van de herhalings-oefening zou worden geschoten, moesten nog aankomen; zij werden, zoals men weet, per trein vervoerd. Intussen zat men, naar wijzelf merkten, allermist met de handen over elkaar. Ook hier was men druk bezig met wapen-inspectie, exercitie en andere zeer nuttige bezigheden, waarmee men nu eenmaal moet beginnen, wil men uiteindelijk tot een goed resultaat komen.

Over goed resultaat gesproken: de in Rucphen gehouden test voor de chauffeurs had tot uitslag, dat van de 140 man er 8 werden afgewezen. Lang niet slecht!

Hohne ligt vlak bij twee plaatsjes, die een tragische bekendheid hebben gekregen: Bergen en Belsen. Van het concentratiekamp Bergen-Belsen, waar tienduizenden onder het Nazi-regime om het leven kwamen, is geen steen en geen plank overgebleven. Wat men nog ziet, wanneer men deze grond betreedt, zijn grafheuvels, met opschriften als: „Hier liggen 5000 doden begraven”. Ter herinnering aan hen, die hier de dood vonden, is een obelisk opgericht, waarachter zich een muur bevindt, met toepasselijk opschrift en in de taal van alle landen, die in Bergen-Belsen vertegenwoordigd waren. Het Nederlandse opschrift luidt:

*Het zwaarst geschut en 't best geweer
Kan op het slagveld voordeel geven.
Hier helpt geen kracht van wapens
meer
Geen strijd, hier leed een volk voor
't leven.*

Er is eveneens een kort Duits opschrift, want ook Duitsers werden hier, door eigen landgenoten, ten dode toe gemarteld.

Voorts staat elders op het terrein, te midden van grafstenen met Hebreeuws inschrift een eenvoudig monument ter nagedachtenis aan de 30.000 Joden, die in Bergen-Belsen het leven lieten.

Artillerie schiet op de Lunenburger heide

OP 17 November is het stil in Duitsland. Dan is het Buss- und Bettag. Deze dag valt in de week, waarin het Duitse volk de hand in eigen boezem steekt en waarbij men denkt aan de

doden, die vielen in de oorlog, maar vooral in de strijd tegen het Nazi-regime, in de strijd voor de vrijheid. In Hohne en Münsterlager, waar de artillerie gelegerd is, lijkt het of dit alles nog wordt geaccentueerd. Er hangt een dikke mist en er valt bij vlagen een druilerige regen, waardoor ook de vuurmonden gedwongen zijn te zwijgen.

Ter bescherming van diezelfde vrijheid zitten nu de mannen van 3 Div. ver in Duitsland en staan hier de vuurmonden in stelling, wachtend tot de mist zal optrekken, midden in de zwijgende bossen op die stille gedenktag.

's Middags wordt het even wat lichter. Dan wordt er geschoten. De hoop wordt gevestigd op morgen. Dan is het de grote dag.

De andere dag breekt wonder boven wonder de zon door en daarmee de hel los. De houwitser van 155 en de vuurmonden van 105 werpen bij tussenpozen hun vernietigende lading op de Lunenburgerheide. Rollend als de donder klinkt in de verte het geluid van de inslagen.

De Prins komt

OP de waarnemingspost vlak bij het doel heeft zich inmiddels een hoog gezelschap verzameld. Gisteren klonk reeds de roep door het kamp: de Prins zal komen. Vandaag landde zijn vliegtuig op de airstrip bij Schmarbeek. Tezamen met de Legerkorps Artilleriecommandant brig.-generaal H. Adriaansen, de Divisie Artilleriecdt. lt.-kol. Engel en de beide Afdelingscommandanten de majoors A. A. Bril en dr J. K. van den Briel bekijkt hij de uitwerking van het vuur. En dat mag er wezen! Fluitend gieren de granaten over. Fontein van zand en modder spuiten omhoog. Aandachtig slaat Z.K.H. het resultaat gade. Daarna begeeft hij zich weer op weg om een bezoek te brengen aan een van de Afdelingen.

Het vuren gaat door. De ganse dag dreunen de kanonnen. Zij zwijgen pas als de schemering begint te vallen. Dan zit het er op. De grote divisie artillerie-oefening is ten einde. En wat wij er van hoorden was, dat deze oefening in alle opzichten geslaagd is.

R. + V.

Nauwkeurig worden de wapens nagezien en daarna geolied en ingevet

